

SIVISTYSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 11/2000 vp

Hallituksen esitys laiksi opintotukilain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 10 päivänä lokakuuta 2000 lähettänyt sivistysvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laiksi opintotukilain muuttamisesta (HE 143/2000 vp).

Lakialoite

Valiokunta on käsitellyt esityksen yhteydessä lakialoitteen laiksi opintotukilain muuttamisesta (LA 130/2000 vp — Petri Neittaanmäki /kesk ym.), joka on lähetetty valiokuntaan 10 päivänä lokakuuta 2000.

Lausunto

Eduskunnan päätöksen mukaisesti perustuslakivaliokunta on antanut asiasta lausunnon (PeVL 36/2000 vp), joka on otettu tämän mietinnön liitteeksi.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- neuvotteleva virkamies Leena Koskinen, opetusministeriö
- etuuspäällikkö Paula Viljanen, Kansaneläkelaitos
- sosiaalipoliittinen sihteeri Suvi Oinonen, Suomen Ammattikorkeakouluopiskelijakuntien Liitto SAMOK ry
- edunvalvontasihteeri Petri Mustakallio, Suomen Ammattiin Opiskelevien Keskusliitto SAKKI ry
- hallituksen jäsen Vertti Kiukas, Suomen ylioppilaskuntien liitto SYL.

Lisäksi valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon Suomen Kauppaopiskelijain Liitto SKOL ry:ltä.

HALLITUKSEN ESITYS JA LAKIALOITE

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan muutoksia opintotukilain säännöksiin, jotka koskevat opiskelijan omien tulojen perusteella suoritettavaa tarveharkintaa. Opiskelijan vuositulon perusteella liikaa maksetun opintotuen takaisinperintää koskevaa säännöstä ehdotetaan muutettavaksi siten, että takaisin perittäisiin liikaa nostettujen tukikuukausien opintoraha ja asumislisä eli se vapaaehtoisesta palautuksen määrä, jolla takaisinperintä

olisi vältetty. Takaisinperittävälle määrälle laskettava korotus vahvistettaisiin asetuksella nykyistä seitsemää prosenttia korkeammaksi.

Opintorahan ja asumislisän vapaaehtoiselle palauttamiselle asetettua määräaikaa ehdotetaan pidennettäväksi siten, että kalenterivuoden vapaata tuloa voisi säädellä palauttamalla liikaa nostettujen tukikuukausien tuen vielä tukivuotta seuraavan vuoden maaliskuun loppuun mennessä. Lisäksi ehdotetaan yhtenäistettäväksi sään-

nöksiä siitä, milloin korkeakouluopiskelijan tukikuukausi palautuu uudelleen käytettäväksi. Esityksessä pyritään myös tarkentamaan määrittelyä siitä, milloin opinnot katsotaan opintotuen tulovalvonnan kannalta päättyneiksi.

Esitys liittyy valtion vuoden 2001 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2001, kuitenkin siten, että opiskelijan omien tulojen perusteella liikaa maksetun tuen takaisinperintää koskevia säännöksiä

sovellettaisiin ensimmäisen kerran vuoden 2001 verotuksen toimittamisen jälkeen suoritettavaan takaisinperintään.

Ennen lain voimaantuloa voitaisiin ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Lakialoite

Lakialoitteessa LA 130/2000 vp ehdotetaan opintotuen asumislisän maksamista ympärivuotisesti.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Valiokunnan mielestä on hyvä, että hallitus on reagoinut liikaa maksetun opintotuen takaisinperinnästä syntyneisiin ongelmiin ja ehdottaa tilanteen korjaamista. Hallituksen esityksellä selkeytetään opiskelijoiden omien tulojen perusteella tapahtuvaa opintotuen tarveharkintaa ja muutetaan liikaa maksetun opintotuen takaisinperinnän mallia siten, että takaisin perittävä määrä vastaa vapaaehtoisen palautuksen määrää. Jotta opiskelija seuraisi tulojensa määrää ja niiden vaikutusta opintotukeen ja palauttaisi liikaa nostamaansa tukea jo vapaaehtoisesti takaisin, takaisin perittävään määrään lisättävää korotusta on tarkoitus nostaa huomattavasti nykyisesti 7 prosentista.

Valiokunta toteaa, että myös asiantuntijoina kuullut opiskelijajärjestöt ovat hyväksyneet hallituksen ehdottaman takaisinperinnän pääperiaatteet.

Valiokunta korostaa jälleen sitä, että muutoksesta tulee tiedottaa selkeäsanaisesti ja tehokkaasti opiskelijoille. Järjestelmän selkeyttäminen antaa siihen myös entistä paremman mahdollisuuden.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että opetusministeriössä valmistui viime keväänä arviointityöryhmän selvitys (opetusministeriön työryhmien muistioita 14:2000), jonka yhteydessä on esitetty myös muita korjauksia opintotukijärjestelmään. Valiokunta pitää tärkeänä, että myös näihin palataan jatkossa.

Perustuslakivaliokunnan lausunto

Perustuslakivaliokunta arvioi lausunnossaan takaisinperittävälle määrälle vahvistettavaa korotusta. Nykyinen valtuutussäännös ja suunniteltu korotuksen taso eivät ole perustuslakivaliokunnan mukaan valtiosääntöoikeudellisesti ongelmallisia. Valiokunta pitää kuitenkin asianmukaisempana osoittaa valtuutuksessa asetuksella säädettävän korotuksen enimmäistaso tai korotuksen asemesta järjestää asia vuotuisen korkoon perustuvaksi. Tämän johdosta sivistysvaliokunta ehdottaa hallituksen esitystä muutettavaksi siten, että valtuutuksessa säädetään korotuksen enimmäistasosta. Tämä edellyttää opintotukilain 27 §:n 5 momentin muuttamista. Muutoksesta seuraa, että valiokunta ehdottaa muutosta myös voimaantulosäännökseen.

Lakialoite

Valiokunta on käsitellyt ehdotuksen hallituksen esityksen pohjalta ja ehdottaa näin ollen lakialoitteen hylkäämistä.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella sivistysvaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että lakialoite LA 130/2000 vp hylätään.

että lakiehdotus hyväksytään muutettuna (Valiokunnan muutosehdotus) ja

Valiokunnan muutosehdotus

Laki

opintotukilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 21 päivänä tammikuuta 1994 annetun opintotukilain (65/1994) 7 b §, 17 §:n 2 momentti, 25 §:n 2 momentti ja 27 §:n 4 ja 5 momentti,
sellaisina kuin niistä ovat 7 b § laeissa 49/1997 ja 920/1997 sekä 17 §:n 2 momentti ja 27 §:n 4 ja 5 momentti viimeksi mainitussa laissa, sekä
lisätään 17 §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa laissa 920/1997, uusi 3 momentti ja 25 §:ään uusi 3 momentti seuraavasti:

7 b, 17 ja 25 §
(Kuten HE)

lei valtioneuvoston asetuksella säädetä alemmasta korotuksesta. (Uusi 5 mom.)

27 §

Takaisinperintä

— — — — —
(4 mom. kuten HE)
*Opiskelijan omien tulojen perusteella takaisinperittäväksi määrätyn opintorahan ja asu-
mislisän määrää korotetaan 15 prosentilla, jol-*

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2001. Sen 27 §:n 4 ja 5 momenttia sovelletaan kuitenkin ensimmäisen kerran vuotta 2001 koskevaan takaisinperintään. Vuosien 1999 ja 2000 takaisinperintään sovelletaan ennen tämän lain voimaantuloa voimassa olevia säännöksiä.

(2 mom. kuten HE)

SiVM 11/2000 vp — HE 143/2000 vp

Helsingissä 9 päivänä marraskuuta 2000

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Kaarina Dromberg /kok	Osmo Puhakka /kesk
vpj.	Jukka Gustafsson /sd	Leena Rauhala /skl
jäs.	Tapio Karjalainen /sd	Säde Tahvanainen /sd
	Tanja Karpela /kesk	Ilkka Taipale /sd
	Jyrki Katainen /kok	Irja Tulonen /kok
	Inkeri Kerola /kesk	Unto Valpas /vas
	Ossi Korteniemi /kesk	Pia Viitanen /sd
	Irina Krohn /vihr	vjäs. Leena-Kaisa Harkimo /kok.
	Margareta Pietikäinen /r	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marjo Hakkila.

VASTALAUSE

Perustelut

Hallituksen esityksessä ja valiokunnan mietinnössä ehdotetaan useita kipeästi kaivattuja parannuksia opintotuen takaisinperintäjärjestelmään.

Valiokunta ei kuitenkaan edelleenkään esitä opintotuen asumislisän ympärivuotistamista. Siksi tässä vastalauseessa ehdotetaan opintotukilakia muutettavaksi lakialoitteen LA 130/2000 vp mukaisesti myös siten, että opiskelijalla olisi oikeus opintotuen asumislisään sellaisiltakin kuukausilta, joina hän ei opiskele päätoimisesti.

Tämä opintotuen asumislisän ympärivuotistaminen on välttämätöntä, koska opiskelijoilla on myös kesällä asumismenoja. Tukea niihin ei nyt kuitenkaan voi saada, ellei opiskele päätoimisesti. Muilla kuin opiskelijoilla on tarvittaessa oikeus yleiseen asumistukeen, joten kansalaisia ei kohdella asumista tuettaessa yhdenvertaisesti. Asiaa selvittäneen nk. Raivolan raportin (OPM:n julkaisuja 14:2000) mukaan ympärivuotinen asumisen tuki helpottaisi kevään ja kesän aikaista taloudellista ahdinkoa ja vähentäisi jossain määrin opiskelijoiden tarvetta turvautua toimeentulotukeen.

Esitetty muutos koskisi noin 75 000 opiskelijaa ja lisäisi valtion menoja vuositasolla arviolta

140 miljoonaa markkaa. Uudistus esitetään tulevaksi voimaan 1.1.2001. Tarkemmin asumislisän ympärivuotistamisesta säädettäisiin asetuksella.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että valiokunnan mietintöön sisältyvä lakiehdotus hyväksytään muutoin mietinnön mukaisena paitsi että lakiin lisätään uusi 14 §:n 5 momentti lakialoitteen LA 130/2000 vp mukaisesti seuraavasti:

14 §

Asumislisä

— — — — —
Opiskelija on oikeutettu asumislisään myös niiltä kuukausilta, joina hän ei opiskele päätoimisesti, siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään.
—————

Helsingissä 9 päivänä marraskuuta 2000

Inkeri Kerola /kesk
Tanja Karpela /kesk
Ossi Korteniemi /kesk

Osmo Puhakka /kesk
Leena Rauhala /skl